

- **Jean Monnet Module – Entrepreneurship and Entrepreneurial Activity in the European Union/EU4ACT**

Erasmus+

POLICY BRIEF 2

ΟΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΠΑΝΔΗΜΙΑΣ COVID-19 ΣΤΟΥΣ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΥΣ ΤΟΥ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ

Η πανδημία COVID-19 είχε σοβαρές συνέπειες τόσο στην Ελλάδα όσο και παγκοσμίως. Πέρα από την εξάπλωσή της και τις προσπάθειες αντιμετώπισης των συνεπειών της στον ανθρώπινο οργανισμό, αποτέλεσε μια πρωτόγνωρη εμπειρία για τον σύγχρονο κόσμο, ο οποίος έχει αλλάξει δραματικά από την τελευταία φορά που έκανε την εμφάνισή της μια αντίστοιχη πανδημία. Οι συνέπειες της πανδημίας ήταν – και εξακολουθούν να είναι– πολύπλευρες και αχαρτογράφητες και επηρέασαν κάθε έκφανση της σύγχρονης κοινωνικοοικονομικής ζωής. Σκοπός της παρούσας μελέτης αποτελεί η διερεύνηση του βαθμού επίδρασης της πανδημίας COVID-19 σε τέσσερις τομείς: στον οικονομικό, στον ψηφιακό, στον ψυχολογικό και στον κοινωνικό, προκειμένου να κατατεθούν τεκμηριωμένες προτάσεις πολιτικής για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής και εργασίας των εργαζομένων του ιδιωτικού τομέα. Η μελέτη αυτή αποτελεί προϊόν συνεργασίας ανάμεσα στο Ινστιτούτο Εργασίας της ΓΣΕΕ

(INE/ΓΣΕΕ) και το Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών (ΚΕΠΕ). Βασίστηκε σε ένα μεγάλο, τυχαίο δείγμα που περιλαμβάνει 2.812 άτομα. Αφορά εργαζομένους του ιδιωτικού τομέα από το σύνολο της ελληνικής επικράτειας, οι οποίοι κλήθηκαν να απαντήσουν σε 85 ερωτήσεις στη βάση της κλίμακας Likert. Συναφώς, η ανάλυση λαμβάνει χώρα μέσω ερωτηματολογίων πολλαπλών ερωτήσεων, ενώ για την πλήρη και σφαιρική επεξεργασία τους χρησιμοποιήθηκαν δύο μεθοδολογίες, η πολλαπλή ανάλυση αντιστοιχιών και η παραγοντική ανάλυση σε κύριες συνιστώσες. Δίνεται έτσι η δυνατότητα όχι μόνο να επαληθεύσουμε την αξιοπιστία του συνόλου των ευρημάτων μας αλλά και να προβούμε σε επιπλέον πορίσματα ανάλογα με τις ιδιαίτερες δυνατότητες που μας παρέχει καθεμία από τις δύο μεθόδους

Στην έρευνα διαπιστώνεται ότι οι εργαζόμενοι του ιδιωτικού τομέα είναι: (1) Ιδιαίτερα απαισιόδοξοι για τις επιπτώσεις της πανδημίας στην αντιμετώπιση των οικονομικών τους υποχρεώσεων. Διακατέχονται από την αγωνία περί ενδεχόμενης ανεργίας και απώλειας θέσεων εργασίας. (2) Απαισιόδοξοι αναφορικά με την αποτελεσματικότητα των μέτρων της πολιτείας στην αντιμετώπιση των προβλημάτων. (3) Απαισιόδοξοι σχετικά με την αναμενόμενη πορεία της οικονομίας βραχυπρόθεσμα, αλλά και μακροπρόθεσμα. (4) Σχετικά ικανοποιημένοι από τις συνθήκες και την ασφάλεια που τους παρέχει η εργασία τους. (5) Ανήσυχοι αναφορικά με την ψηφιοποίηση της εργασίας· εκφράζονται φόβοι ότι η ψηφιοποίηση μπορεί να επιφέρει μείωση μισθών, αύξηση του φόρτου εργασίας και νέες ευέλικτες μορφές εργασίας. (6) Προβληματισμένοι ως προς την ομαλότητα της μετάβασης στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση, όμως φαίνεται να αναγνωρίζεται η πρόοδος που έχει σημειωθεί στην εκπαίδευση λόγω της ψηφιοποίησης. (7) Εξοικειωμένοι με τα ψηφιακά εργαλεία που χρησιμοποιούν στην εργασία τους, ενώ αναγνωρίζουν τις θετικές προεκτάσεις της ψηφιοποίησης στη διαχείριση ομάδων και εργασιών, όπως και τον ψηφιακό εγγραμματισμό.

Στην έρευνα διαπιστώνεται επίσης από μεγάλο μέρος των εργαζομένων ότι: (1) Υπάρχει διαταραχή στη συναισθηματική τους κατάσταση και συναισθηματική εξάντληση. (2) Υπάρχει μεγαλύτερη εξάπλωση της πανδημίας COVID-19 από αυτή που επισήμως καταγράφεται. (3) Δεν θα υπάρξει σύντομα κάποιο αποτελεσματικό φάρμακο για τον ιό. (4) Υπάρχει ο φόβος θανάτου ή το ενδεχόμενο σοβαρής νόσησης από τον κορωνοϊό. (5) Η πανδημία οδήγησε σε έλλειψη επικοινωνίας και μοναξιά. (6) Το ιατρονοσηλευτικό προσωπικό καταβάλλει υπεράνθρωπες προσπάθειες για την περίθαλψη των ασθενών. Εντούτοις, το σύστημα υγείας δεν έχει τη δυναμικότητα να ανταποκριθεί σε ενδεχόμενη έξαρση της πανδημίας. (7) Δεν έχουν λάβει απαραίτητη εκπαίδευση για την αντιμετώπιση καταστάσεων πανδημίας, ενώ η πληροφόρηση από τα μέσα ενημέρωσης είναι αναποτελεσματική και δεν συνέβαλε στην πειθαρχηση των πολιτών κατά την περίοδο της καραντίνας.

Επιπλέον, τα αποτελέσματα της μελέτης παρουσιάζουν σημαντική ασυμμετρία απόψεων ανάμεσα στις δημογραφικές ομάδες, ενώ οι απόψεις κάθε ομάδας μπορεί να είναι διαφορετικές στους διάφορους άξονες ανάλυσης, ακόμα και στις υποκατηγορίες εντός του κάθε άξονα. Οι άντρες έχουν δώσει συνολικά περισσότερο θετικές απαντήσεις σε σχέση με τις γυναίκες, με εξαίρεση τις ερωτήσεις που αφορούν ενημέρωση και διαχείριση από την κυβέρνηση, όπου παρατηρείται το αντίθετο. Αναφορικά με την ηλικία, παρατηρείται ότι σε νεαρότερες ηλικίες η θετικότητα και η πόλωση υπερισχύουν, ενώ σε μεγαλύτερες ηλικίες οι αρνητικές απαντήσεις πληθαίνουν. Ο μεγαλύτερος προβληματισμός παρατηρείται στους εργαζομένους

ηλικίας 30 έως 40 ετών, που θα μπορούσε να θεωρηθεί η πιο παραγωγική φάση της ζωής ενός ατόμου και συνήθως σημείο καμπής για την καριέρα του. Άτομα που είναι μόνα τους τείνουν να έχουν πιο θετική στάση σε σχέση με οικογένειες με ένα ή δύο παιδιά. Η περιοχή διαμονής δεν παρουσιάζει σαφή συνολικά αποτελέσματα, με εξαίρεση την πώλωση απόψεων που παρατηρείται στην Κεντρική Ελλάδα και κυρίως τις αρνητικές απόψεις των κατοίκων των Νησιών του Αιγαίου και Κρήτης. Η εκπαίδευση παίζει σημαντικό ρόλο, καθώς άτομα που έχουν υψηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης τείνουν να έχουν εμφανώς πιο θετική στάση σε σχέση με άτομα χαμηλότερου εκπαιδευτικού επιπέδου. Αυτό αντικατοπτρίζεται και σε ζητήματα εργασίας, καθώς εργαζόμενοι σε τομείς υψηλής εξειδίκευσης, και ιδιαίτερα στον τραπεζικό και χρηματοοικονομικό κλάδο, εκφράζονται θετικά, ενώ σε λιγότερο εξειδικευμένους τομείς (όπως ο πρωτογενής και τα ξενοδοχεία-εστιατόρια) επικρατεί αρνητικότητα.

Τέλος, όσο αυξάνονται τα έτη εργασίας, τόσο μεταβάλλεται το πρόσημο προς το αρνητικό, το οποίο συνδέεται και με την ηλικία των ερωτώμενων. Συνοψίζοντας, η συνολική εικόνα που προκύπτει είναι αναμενόμενη ως προς τους άξονες της οικονομίας, της κοινωνίας και της ψηφιοποίησης. Θα χρειαστεί όμως να δοθεί ιδιαίτερη μέριμνα στον άξονα της ψυχολογίας, καθώς γίνεται εμφανές ότι η κρίση της πανδημίας έχει επηρεάσει ασύμμετρα τις διάφορες δημογραφικές κατηγορίες εργαζομένων, το οποίο είναι ενδεικτικό της ανάγκης για εξατομικευμένα μέτρα προστασίας, ιδιαίτερα προς περισσότερο ευπαθείς ομάδες. Επίσης, η παρούσα έρευνα καταδεικνύει την ανάγκη για τη δημιουργία κατάλληλων δομών παρακολούθησης τόσο των επιπτώσεων της πανδημίας COVID-19 όσο και συγκλονιστικών γεγονότων, όπως αυτό του πολέμου στην Ουκρανία, που αναμένεται να επηρεάσει εξίσου σημαντικά με την πανδημία COVID-19 τη ζωή των πολιτών όχι μόνο της Ελλάδας αλλά ολόκληρου του πλανήτη. Οι προσπάθειες επομένως της πολιτείας θα πρέπει να επικεντρωθούν στη συστηματοποίηση της παρακολούθησης των επιπτώσεων αυτών των κοσμοϊστορικών γεγονότων.